

ЗАСОБИ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ У НЕЛІНІЙНИХ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСАХ

С. В. Бондаренко

Стрімкий розвиток інформаційних технологій, перехід суспільства до нової форми організації та впорядкування життя, виробництва, переформатування предметів, об'єктів та інструментів сучасних відносин створили необхідні умови для т.з. «Четвертої промислової революції». На думку Клауса Шваба, швейцарського економіста, засновника і президента Всесвітнього економічного форуму в Давосі, Четверта промислова революція йде з середини минулого століття, забезпечує перехід у цифрову еру, яка поступова змінює традиційні форми виробництва та взаємодії у соціумі. Технології зливаються, і кордони матеріального, цифрового і біологічного світів стираються [4]. З 90-х років ХХ ст. темп життя прискорюється, масштаби зав'язків між людьми збільшуються так само, як і кількість учасників суспільно-політичних процесів. Порушуються традиційні форми взаємовідносин у форматі влада-бізнес-суспільство, на арену виходять нові актори, які мають вплив на глобальні процеси. Активно розвивається горизонтальна міжсекторальна комунікація. Старі інформаційно-комунікаційні хаби у вигляді владних структур втрачають свою монополію на вироблення, поширення та зберігання знання.

Як зазначає Людмила Смола, початок ХХІ ст. охарактеризувався інтенсивним впровадженням нових технологій. Інноваційні процеси, які відбуваються у сфері комунікаційних технологій, значною мірою пов'язані із соціальними змінами у суспільстві: новий час диктує зростання інформаційних потреб громадськості, вимогу в отриманні оперативної якісної інформації в усіх її багатогранних проявах. Ріст нових засобів комунікації створив всесвітню аудиторію, де майже немає бар'єрів комунікації. Інформаційні технології здійснили революційні зміни в медіапросторі, надали великі можливості для інформаційного обміну та створили умови для ефективного використання надбань інформаційного суспільства [2, с. 48–53].

Швидкоплинність та нелінійність суспільно-політичних процесів, які відбуваються зараз не мають нову природу. Взаємозалежність та взаємний вплив комунікації, взагалі, та ЗМК, зокрема, на розвиток подій можна побачити у роботах Д. Белла, Ф. Вебстера, М. Кастельса, Е. Тоффлера, Ж. Бодрійара, Г. Почепцова, Є. Магди, Е. Лукаса, М. Сенченка, Р. Арзуманян, Л. Смоли, Г. Захарова, А. Семенченко, О. Холода, В. Лісічкіна, Л. Шелепіна, О. Гринецького, І. Панаріна, Д. Гаври, А. Манойло, А. Петренка, Д. Фролова та ін.

Під нелінійними суспільно-політичними процесами слід розуміти складні явища, які будуються за принципом зв'язків між суб'єктами та об'єктами політико-соціальних відносин, що не носять формальний та ієрархічний характер, мають низьку прогнозованість та можуть швидко змінюватись під впливом поточних обставин.

Цикли збільшення/зменшення швидкості процесів, роз'єднання/об'єднання частин є внутрішньою закономірністю нелінійних процесів. Для використання структуротвірної потужності нелінійності потрібне напруження раціонального та ірраціонального начал, спрямованих на розвиток єдності. Фундаментальний принцип поведінки нелінійних систем - це періодичне непрогнозоване чергування еволюції та інволюції, розгортання та згортання, вибуху активності, інтеграції і роз'єднання, неминучого, хоча б часткового, розпаду [3].

Сучасні комунікаційні технології забезпечили високу щільність інформаційного перекриття формалізованих каналів. Виникає достатній рівень нелінійності взаємодії. Нелінійність може приводити до формування специфічних центрів впливів, до яких

можна віднести ЗМК. Нелінійність є джерелом нерівноважностей. Вони підвищують/знижують можливості каналу або започатковують новий, в якому в єдиному темпосвіті вдосконалюється/руйнується соціум [3].

Нелінійність процесів створюють великий масив даних, які необхідно швидко кодувати та розповсюджувати серед людей різних страт. Непрогнозованість та швидкість змін, сприяють появі нелінійної інформації, яка може порушувати логіку у висвітленні подій та явищ. Така ситуація створює умови для втрати уваги з боку людей та втрати цінності самої інформації. Як зазначає Георгій Почепцов, постійна циркуляція смислів як характерна риса ЗМІ створює перехід від фактів до інформації, від інформації до знань. В минулому світі при дефіциті інформації, вона була потрібною. Сьогодні при надлишку інформації увага стає дефіцитним ресурсом [1].

Розширення можливостей у сучасному світі для ЗМК створюють можливості бути їм не просто транслятором смислів, а самостійно створювати нові картини світу, впливати на уподобання людей, керувати емоціями та світосприйняттям. Нелінійні процеси дозволяють порушувати традиційні форми взаємовідносини, які були притаманні суспільству до т.з. Четвертої промислової революції. Доступ к інформації був обмежений, її володарі мали певну монополію на розуміння та інтерпретацію дійсності. Зараз ситуація кардинально змінилася. Формально суспільство має доступ до інформації, має можливість висловити свою думку, налагодити прямий контакт з тим, хто цікавить. Відносно безмежні можливості породили безліч викликів, пов'язаних із інформаційною гігієною та забрудненням інформаційного простору.

Технологічний прорив у виробленні та поширенні інформації з одного боку створив благо, а з іншого – шкоду. Порушення логіки подій, створення системних симуляцій, обмеженість часу на перевірку даних, низька інформаційна гігієна є результатом нелінійності процесів, стискання часу та простору. Доступність ЗМК для широких верств населення дозволяють їм ставати потужними центрами впливу. Вступати в конкуренцію з традиційними центрами впливу – владою, бізнесом та громадянським суспільством. Нелінійність суспільно-політичних процесів створила всі умови для втрати чітких меж компетенцій та вхід у простір іншого сектору, який раніше був закритий. ЗМК можуть продукувати не лише інформацію. ЗМК маючи безмежний доступ до людей вже самостійно створюють не одну, а декілька реальностей одночасно.

Враховуючи вище наведене, проблематика взаємозалежності ЗМК та нелінійних суспільно-політичних процесів вимагає додаткового вивчення та переосмислення, вироблення практикорієнтованих форм та моделей зниження інформаційно-комунікаційних ризиків.

Література

1. Почепцов Г. Медіа як генератор соціальних смислів/ Георгій Почепцов – Режим доступу: <http://ru.telekritika.ua/daidzhest/2011-02-22/60469>
2. Смола Л. Є. Аспекти ведення інформаційної та гібридної війни в контексті застосування комунікаційних технологій / Л. Є. Смола // S.P.A.C.E. Society, Politics, Administration in Central Europe : електронний науково-практичний журнал / редкол.: Д. В. Яковлев (голов. ред.), К. М. Вітман (заст. голов. ред.), Д. Ю. Дворніченко (відп. секр.) [та ін.] ; НУ «ОЮА». – Одеса, 2016. – Вип. 1. – С. 48-53.
3. Черленяк І. Синергетика і проблеми оптимізації державного та соціального управління/ І. Черленяк – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/vydanna/panorama/issue.php?s=s-pp1&issue=2004_1
4. Швєб К. Четверта промислова революція: як до неї готуватися / Клаус Швєб. – Режим доступу: <https://nubip.edu.ua/node/23076>